

Изази Суботом.
 Цијена:
 За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
 За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији «Глас Црногорца» на Цетиње, а може се и картом упућеном на пошту у Котор. Дописе пишу се уредништву. Рукописи се невраћају.
 За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Позив на претплату на „ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Крајем овога мјесеца истиче претплата многијем нашијем претплатницима, као и свјема онима, којима се дувало за лист од г. 1877.

С тога позивамо учтиво и њих и сваког другог, који би хтио наш лист држати почетком мјесеца Априла, да се за рана пожури с пошаљањем претплате, да им не би који број листа изостао.

Цијена је «Гласу Црногорца» за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):
 На годину 6 ф. а. вр.
 На по године 3 « » »
 На три мјесеца 1 « 50 н.
 За све друге земље у Јевропи и Америци:
 На годину 20 франака.
 На по године 10 «
 На три мјесеца 5 «

Претплатници из Аустро-Угарске (и Босне с Херцеговином) нека шаљу своју претплату поштанском упућеном на г. Петра Рамадановића у Котор. А претплатници с друге стране нека шаљу своју претплату у плаћеном писму на «Управу «Гласа Црногорца» на Цетиње».

Цетиње, 1. Марта 1879.

У П Р А В А ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

ЦЕТИЊЕ, 9. Марта.

Прошли четвртак, 8. о. м., постао је и остаће знаменити дан у нашем државном животу.

Њ. В. Књаз објавио је тај дан ново уређење наше државне управе у присуству свијех Сенатора и средњих старјешина, који су нарочито за ово били сазвани.

На овоме мјесту било је већ говора о нашем државном уређењу, и данас, испуњени патриотском радношћу и највишим задовољством, у стању смо исповједити, да су они назори о правцу, о духу и границама преустројства наше државне управе нашли у овоме новом уређењу свој живи облик. Преустројство је извршено од највише до најниже, од сепатске до сеоске власти, али ништа није унесено, што би било са свијем ново, страна, можда неприродно, него је оно управо поникло из духа народног и његовијех потреба и остало у свему и свачему у складу са природом земље и народа, а у томе лежи најбоље јемство за будуће здраво развијање нашега државног живота.

«Наш Сенат био је по досадањему првобитному установљењу својему једновршеним носиоци и вршиоци трију највишијех звања; он је био књажевски савјет и највиша административна власт и највиши земаљски суд. Овакав облик Сената одговарао је унутрашњем стању и спољашњем положају државном Црне Горе, који је она до овога рата заузимала. Но како се сада и једно и друго измјенило пошљедицама пошљедњег рата, т. ј. раширењем граница Црне Горе и принањем ваздање независности њезине

и од онијех велесила, које то до сада нијесу биле учиниле, настала је потреба, да се досадања државна управа преустроји, те да држава добије свој прави државни облик и углед, а унутра стални ред за тачно вршење државнијех послова и чврст и здрав темељ за напредно развијање за корист и срећу народа и унапређење благостања његова.»

Овијем ријечима Њег. В. Књаз образложио је узрок и побуду преустројству досадање државне управе и према томе изјавио, да досадању установу Сената укида, а на мјесто његово и за оне послове, које је он вршио, да установљава засебна три тијела:

- 1. Државни Савјет,
- 2. Министарство и
- 3. Велики Суд.

Државни Савјет састављају министри и лица, која Њ. В. Књаз још именује из другијех вишијех државнијех звања.

Државни Савјет савјетује се о свијема пословима и потребама државнијем, он израђује основне законе и претреса законске предлоге, које му поједини министри подносе, сваки у својој струци, у цијели реда и рада и унапређења послова, њима подчињенијех. Државни Савјет има надзорну власт над цијелом државном управом, с тога поједина министарства извјештавају у државном Савјету о својим пословима и дају му свако кужно обавјештење и државни Савјет, изашиље контроле, истражне и др. комисије. У свези с овијем Државни Савјет прима молбе и жалбе из народа од појединијех лица или вишине скупа или од општина и са својим рјешењем подноси сваку такву Њ. В. Књазу. Државни Савјет саставља на крају сваке рачунске године годишњи буџет. Државни Савјет има према пословима своје редовне сједнице, а у ванредним приликама и сједницама, које Њ. В. Књаз сазива, сједе и сви чланова постојавшега Сената. Према овоме уређењу Државни је Савјет законодавно тијело и највиша државна надзорна власт.

Министарство је састављено из овијех одјелења: 1. за спољне послове, 2. за унутрање послове и грађевину, 3. за просвјету, 4. за правосудје, 5. за финансију, 6. војено.

Министарство не сачињава засебно тијело, пошто су министри чланови Државнога Савјета. Поједини министри само су извршители закона и управитељи подложених им послова на основу тијех закона и као такви имају власт у границама својега дјелокруга, за који су преко Држав. Савјета, као и сви, Њ. В. Књазу одговорни. Они, као што смо напријед рекли, подносе, по својој струци, законске предлоге Државном Савјету и на крају рачунске године извјештаје о својим годишњим приходима и расходима.

Велики Суд састављају предеједник и четири члана. Он суди преступе и злочинства, која су изван замашја средњих судова, и позивни је суд за жалбе од средњих судова.

С овијем смо у главном изложили одредбе овијех установа. Очевино

је, да ће по оваквом уређењу државни послови не само тачно и уредио ходити, него се и напредно и уредио развијати. Но уређење ово одликује се још и тијем, што чиновништво није њиме ни мало умножено, те државу неће ни једнога новчића коштати више ове установе, које не могу него благодетне бити за интересе њезине. Државни савјетници, као такви, немају плате, него само плату оне службе, у којој су, кад их Њ. В. Књаз именује државним Савјетницима. Установама дакле Државнога Савјета, Министарства и Великога Суда, учињено је, да се подијели и уреди рад, који је дотле сав био на постојавшем Сенату. Сенат, којему су судски послови главна брига била, није био у стању вазда и потпуно задовољаваги другијем дужностима и потребама. Сад је судство савршено одвојено и самостално, а ипак број лица, која сачињавају нове установе, непревазилази број чланова постојавшега Сената.

У унутрашњем уређењу био је Њ. В. Књаз руковођен истијем обзирима на цијелосходност и уштеду.

Њ. В. Књаз, својим рјешењем од истога дана, укинуо је постојећа округна начелства и установио само срезове са општинским властима. Начелства показала су се као установе замршена, међутим врло скупа, а што је најглавније непотребна. По овоме Књажевом рјешењу дијели се сада сва Црна Гора на срезове. Овијех срезова има сада осамдесет и три, по постепено имају се они редуцирати на половину, спадајући један с другијем према природи земљишта и величини појединијех срезова. Кад се ово изведе, чиновништво ће бити још мање, него је данас, а уређење потпуно и са свијем сагласно потребама земаљским. Народ добија своје добро уређене власти и судове, а држава са постигнутом уштедом долази у полагај, да снажније ради на унапређењу земаљском.

И наша јуначка војска, која је себи у пошљедњем рату окитила новом славом и прославила Црну Гору и њезинога витешкога владоца новим и ријетким дјелима јунаштва и пожртвовања, добила је ново уређење управе. Сва Црна Гора подијељена је на четири војена заповједништва, која се имају старати о обучавању војске, њима подпадајуће, и о свијема стварима и пословима, који се односе на војну државну снагу. Црна Гора при свему томе, што је, по овоме рату, прионула око унутрашњег уређења, има у првоме реду задатак, да што боље и јаче развије своју војничку снагу. Она неће држати стајаће војске, али по овоме уређењу, које јој је дао Књаз, њезин врховни заповједник, она ће бити постављена у полагај, да потпуно и у свако доба одговори својему позиву.

Ми ћемо имати узрока и прилике, да се повратимо на појединости овога уређења. У овоме погледу на цијелокупно уређење, ми смо испуњени увјерјењем и задовољством, да је оно здрави изданак нашега народног духа и да стоји у пуној хармонији са стањем и потребама нашијем данашњим.

Под њим, под савјесним извршењем и вршењем овога уређења развијаће се Црна Гора и доћи ће до напретка жељеног. А народ наш, који је с великом радношћу прихватио ово ново уређење,

славиће довијек својега дубљеног владоца, Књаза Николу, који је Црну Гору на ову висину уздигао, и који му је овијем уређењем дао нову снагу животу, напреднијем и сретнијем.

Из Бугарске.

«Пол. Коресп.» има из Трнове овај допис од 21. пр. м.:

Што се тиче избора кнеза, постоје међу заступницима народнијем двије партије са сасвијем различним програмима. Једна група посланика, којој припадају људи од познатог политичког правца као што су: Никола Арнаутов, Илија Костов, др. Кривов, др. Манчов, Драган Цанков, поп Крета Вуков, и т. д., захтијевају да се избор кнеза одгоди; они овако умствују: преставници народа не смију својим гласом потврдити расцјепљење Бугарске на сјеверну и јужну, како је то дипломација изрекла; а кад би се предузео избор кнеза, онда би се таман потпуно одобрили с бугарске стране односни закључци берлинскога конгреса. За то мора скупштина прије свега да претреса устав за организацију земље, на што ће требати више времена. Међу тијем ваљда би се пронашао пут и начин, како би се Источна Румилија спојила с Бугарском.

Друга партија, бројем много већа по значајем политичкијем слабија, у којој се налазе заступници владини као: тулчански подгубернер Никола Даскалов, др. Вуковић, надзорник основнијех школа у русичком округу Рајчо Каролов, Јанчо Славчев из Варне и др. — хтјели би да се избор кнеза што је могуће прије на дневни ред стави. Но ови захтијевају од кнеза Дондукова Кореакова, да им се подјемчи да ће само Словен доћи на престо бугарски. Несловенски господар не би могао тачно схватити задатке Бугарске и не би их с вољом и с нужнијем самопрегоривањем извршавао; сувице не би га вољели Бугари, а под тијем приликама јак би патило консолидовање кнежевине. Чланови ове партије указују на Србију и Црну Гору, гдје владају народне династије, које су јака гаранција за будућност народну.

Исто тако подијељени су међу посланицима назори о томе, како и шта треба одговорити на бесједу кнеза Дондукова, којом је отворио скупштину. Умјерена партија хтјела би, да се у том одговору тек олако додирне питање о присједињењу Источне Румилије с Бугарском, јер и тако зна се унапријед да би то била само скромна жеља која се не ће испуњити. На против, радикална партија хоће баш да се тој жељи народа у одговору даде свајан израз. Ова оштра противност међу једним и другим назорима јако отежава посао и задаје бриге председнику, егзарху Антиму, у тољко више што владин комисар Дринов наваљује да се ово формално питање брзо ријешни, како би се једном почело радити на самој ствари. Без сумње ће се с руске стране чинити јак притисак на опозицију, да би попустила. Изагланици великијех сила, који се овдје налазе, већ су љутити због тога што скупштинека радња тако споро иде. Инглишки комисар Палгрев, који је иначе пријатељ Бугарима, био је већ због тога код кнеза Дондукова и замолио га да пожурни скупштину да већ једном расправи органски устав, па да приступи најважнијем послу: избору кнеза. Том приликом подејетно је Палгрев на чл. 7. берлинскога уговора, којим се наређује да провизија не смије трајати дуже од девет мјесеца иза потписа уговора, а тај се рок сво већ примиче крају. Како су се и остали заступници великијех сила том кораци свога инглишкога друга придружили, то је изглед да се осујете покушаји, којијема хоће да се одуговлачи трајање скупштине.

Представка Херцеговаца у аграрном послу,

управљена на грофа Андрашија, гласи по «Народном Листу» овако:

„Ваша Преузвишености!

Новом годином 1879. надали смо се каквој год олакшици од досадашњег нашега неподносивог стања; али осветком нове године затече нас најнеповољнија новост: да се имамо нагађати с агама о дотичнијем доходима по турскијем замршенијем одредбама; а то код судова, у којима и сада кадије суде и други Мухамеданци већину имају! Знамо, да није могуће у мало времена уредити толико ствари, од више вјекова упропашћених; али смо праведно држали, да ћемо какву год привремену одредбу имати, која би нас дјеломце барем од тлачења и толиких неправда избавила. Кад ево остасмо на истом, гледајући, где нам се за судце стављају понајвише они, који су под турском владом судили!

Поуздани у праведност високога ц. к. повјеренства, као највјернији поданици Његова Апостолскога Величанства премисловства нам цара и краља Фране Јосифа I, уећујемо се ми доле потписани од стране католика херцеговачких, при својој невољи, најпоштније с врућом молбом за уважење и услишање поднијети што слједи.

I. У нас је по Херцеговини до не давних времена много и много земаља неправедно притиснуто и отето; а кроз то се није могуће било под турском владом исправдати, те су тако без икаква разлога и суда под притиском и посједом неправедних отимача и грабителја.

II. У нас у Херцеговини селски хришћански становници заградили су по нешто просторија из пустих земаљшта и брдина, да могу имати паше за животину, и дрвета за своје особне потребе; али су се умјешали усилне аге, и као својину и то провикали; те дотичним јадним људма на те заграде, или тако зване ограде, наметнули тешке траварине: масло, сир, браве, дрва и т. д. Што није могуће у напријед подносити.

III. У нас становници селски на многим мјестима по зараслим шумама и пољима некрчили су и очистили много земаљшта од лугова, бусија, билиња и т. д., учинивши га плодносна, па су усилници и на те земље наметнули доводке и данке, као и на друге земље оранице; а многи су их посве себи отели, те не даду ниједном тежаку ни плаће за труд, ни земље да се њом послужи; а није било користи правдати се код судова турских, јер они, који су отимали, они су и судили; а ко би се усудио правдати и парницу водити о том, двоструко би пострадао.

IV. Што има виллова и у њих и око кућа воњака и лоза, па на многим мјестима и винограда, то су селски тежаци искрчили и извадили из кршевитих брдина и зараслим свакаквијем грмљем долапа и дочиња, тако да мучно могу изнијети цијену труда и уложених надиња; но маленкост плодне земље, и тјесноћа мјеста усилвала је селскога тежака мучком и трудом тражити плодноне просторије, и гдје му је природа занијекала. Али пошљедњег времена стали су аге на вртове и на воћке протезати своје усилно господарство, по ком би хтјели сада с одобрењем владе присвојити и узаконити неправедну трећину.

V. У нас је до сада — више мање

— владала самовољна работа агама, која је сиромашне сеоске становнике упропаштила, особито напрама оним агама, који никако човјештва ни душевности не познају, него по својој незаситности изнекују. Таква трвења највише су узрок била свакојаким мржњама, тужбама и парницама, које ће то и унапријед проузрочити, ако се по правди неизравнају и одукину.

VI. Већи дио нас Херцеговаца живи сањем дувана, без којег неби могли преживјети са својом обитељи; али ових пошљедњих времена почеле су некакве наредбе о дувану излазити, с којима сиромашни народ види се на крају пропашти, ако се та ствар праведно неуреди, како ће моћи и радник, својим тешким трудом осигурати себи живљење и праведну плаћу задобити.

Због таквих ствари моли се ц. кр. повјеренство:

а) Да се одреде вјешти људи, који ће непристрано извидјети горе споменуте ствари.

б) Да се поврате земље, неправедно уграбљене и отете.

в) Да се дотичним сеоским становницима припознаду као њихова својина ограда, или ако би се над њима имало какво власништво, осим дотичника, да то може припасти само ошћинама дотичних мјеста.

г) Да се призна сеоским радницима власништво не само на куће, које су својим трудом и трошком градили, него и на крчевине, вртове, воћке и друге њихове зараде, што су својим трудом урадили и посадили по лежећим просторијама.

д) Да нам се укину работе и други неправедни данци напрама агама.

е) Да нам се остави проста садитба дувана, на коју, штогод буде право, ми ћемо влади одговорати, било новцем, било дуваном. Молимо нека нам се на вријеме о том изјави, да знамо на чем смо, за осигурање пристојне награде својега труда, и за животну издржање.

ж) Да се узмогне трајан мир успоставити између нас и ага, те унапредно процјетати у пољоделству потакнути, молимо, да се барем оне оранице и ливаде, на које имаду аге право власништва, а налазе се у близини сеоских или кметских кућа, избаве искупљењем праведним, како влада нађе zgodније и праведније, а кроз остале оранице и ливаде, да се с агама учине погодбе по законском јавном пропису о годнињем доходима». (Слједи потписи.)

Политички преглед.

При гласању о приједлогу: да се министрство од 16. Маја стави под оптужбу, побједила је у Францеској влада са 317 против 159 гласова. Овај успјех владин значи, да је смотреност и политичка мудрост одржала у францеској комори побједу над страху, која није презала ни од тога да земљу увуче у врлог нововијеш унутрашњијем немира и државице. Републиканска партаја посједовала је, да није вољна да се да занијети политичкијем страстима, но да хоће мудро и смотрено да води рачун о политичком положају и логичној нужди, која отуда протиче. Није ласно било ни једном добром

каком анатомском столу, подиђе га чисто као језа нека. Падну му на мах у очи двије полукугле, које су на дну срасле у један држак, на којем сједи озад још један дио мозга, тако звану мали мозак. При ближејем посматрању познају се ласно нервни кончићи, који су некада везивали чулне органе с мозгом. Наука је многољеп опитима на животнија докучила пут, којим се спроводи к мозгу оно што чула наша примјете, а исто тако пронашла је и онај пут, којим из тајног кабинета нашега мозга иду заговјести на све дијелове нашега тијела, који су способни за покрет. Но нит би се могло што примјетити ни заповједити, кад не би било силе која мисли, у којој би било огњиште нашег сазнавања и нашој вољи; па баш за то, што тој првобитној радњи нашега мозга не можемо да уђемо у траг, то нам загонетку тако отежава.

Шта нам вриједи, што знамо, да нервни као жице у телеграфа проносе вјести к средишњем органу, к мозгу, и опет одатле друге жице разносе заповјести, које поједини дијелови нашега тијела извршују, — кад не знамо гдје је сједиште примаоцу спољашњијех депеша и какве је нарави тај заповједник, те издаје тако тајанствено своје наредбе.

Господа физиолози нашега вјека много су се измучили око тога, да ријеше ову загонетку. Много је и животиње пало на жртвеник тој муди њиховој, е да би се што ближе примакли рјешању те за-

гонетке. Особито је двијема животнијама суђено било, да својим животном утоле глад неситијем научењацима. Весела жаба и питоми зец падају већ од по вјека као жртве на олтар физиолозије; из бонога трзања њиховијех удова свештеници науке црпу истине, као што су некада у незнабошка времена »жреци« из утроба њиховијех прорицали судбину људма и народима. Но обје ово животиње, којима се тако много има да захвали, што се зна о нервима, још су већма замрсиле загонетку о правом сједишту ума.

Од питома зеца нијеси могао нигда много разабрати. Скромна животнија свагда је тако плашљива, да изгуби и оно мало памети што има, чим опази да наука наваљује на њену егзистенцију. Жаба ти је много друкчија; она ти је тако живала, да те често изненади силом својега живота, кад си мислио да већ припада царству вјечитог мрака; али баш из те њене животне снаге почело се изводити у новије доба по извјесним појавима, да та животнија не изгуби умље, и ако изгуби главу.

Тако на пр. жаба, којој се осјече глава, сједи задовољно и рахат на својим стражњијем ногама, као да је сама себи за ње скинула главу; па баш и не изгледа као неко на двије ноге, кад изгуби главу. Кад је убодеш иглом у једну ногу, друга нога труди се да уклони или бар да заглади узрок бољу. Полијеш ли врелом водом мјесто гдје сједи, жаба одекози што

захтјев напшао на одлучан отпор. У својем одговору на ту руску ноту лорд Сализбери — по свом обичају — удари жестоким и безобзирним тоном на руску владу, која је тобож крива што румилијска јевронска комисија не може ништа да изрази, јер не ће да забрани својим чиновницима и другим повјереницима, да не подбадају и не подстицају на отпор Бугаре против наредба комисије. Овај одговор инглешки много је налик на ону ноту инглешку Априла пошљедње године, а и положај у опште налик је тадашњему; спор се води опет око истог предмета, око граница између јужне и сјеверне Бугарске, ма да га је међу тим берлински конгрес тобож расправно. Мисли се дакле да је гроф Шувалов у овој ствари отпутовао у Петроград гдје ће у савјету царском усмено разложити смјерове британске владе и покушати да доведе руски кабинјет до погодбе с инглешкијем у овоме питању. Да ли ће се доћи до те погодбе то ће вријеме показати.

У монархији аустро-угарској догодила се велика елементарна несрећа, која је за неко вријеме обуставља тамо сву државну радњу и свраћа на се сву пажњу јавну. Ријека Тиса излила се из свога корита и претворила се у читаво море потопивши многа села и вароши. Највећу је штету претрпјела варош Сегедин. Ово је једна од најбогатијих и најумућнијих вароши у јужној Угарској. У њој живи велики број Срба источне и још већи број Срба западне вјере. Становници су се бранили свим могућим средствима, а у томе су им и војници помагали издашно, но на пошљетку, кад придође још и бијесни сјевер те узвила силну воду, не могаше се већ више одолети разузданом элементу; вода уљезе свом жестином у варош и потоци је цијелу. Што је на неколико дана прије одбјегло из вароши и што је изнесено од имања и блага, то се и спало; што је остало у вароши то се утопило. Многи су се људи испињали на кровове ма их је и ту вода стигла и собом понијела. Неки су одбјегли у цркве тражећи тамо спасења, но вода подлока и цркве и све се срушише затрпавши под собом све што ту тражаше спасења. Многе дешине од људи, жена и дјеце, од стоке и марве, многа роба и кућњи намјештај плива по води. До 60.000 душа остало је без крова, голо и наго. Цар је аустријски писао свом министру угарском Тиси да нареди да се сав онај новац што су поједине општине одредиле у прославу двадесетпетогодишњице његова вјечања с цариком употребити на помоћ овиме страдалим и сувише дао је на ту цијелу из своје касе 40.000 флорина. И иначе стижу са свијех страна новчани прилози да се утоли невоља овиме јадницима.

Д о п и с и.

(Ђ) Нови-Сад, 1. Марта — Предаја Зете и Подгорнице Црној Гори изазвала је у овомошњем народу велико одушевљење. Радује се остварено Српство, кад види јуначку браћу Црногорце да се про-

игда може, као да би и без главе хтјела наћи у широком свијету мјесто, које би било толико топло колико је њој угодно.

Ови и овима подобни примјери одводе нас на друге неке мисли, из којих изводимо закључења, да осим ума, који своју главну радионицу у мозгу има, мора бити још неки филијал у кичменој мождини, гдје ум ради тако рекућ као дула кичменега ступа. Ако је то истина, онда отуд шљедује, да је загонетка, коју хоћемо да ријешимо, још заплетенија.

Ту је недавно заслужио професор Мунк у Берлину ударно другим путем, да уђе у траг загонетци. Он за своје опште није хтио да употребљује питомога зеца који изгуби памет прије но што му се примакне с ножем к глави, нити жабу којој душа кичмене мождине замјењује ум одсјечене главе, но он се послужи псетом.

Пас припада к животнијама, које не само што су највише принуле уз човјека, но које понашањем својим показују да умнију најбоље угађати људском разуму. Докле друге животиње понајвише инстинктивно живи, може пас да живи онако како га човјек обучи, те по његовом понашању можемо потпуно поуздано да докучимо, како је он схватио своју околнину. Знамо да он познаје не само тољагу, којом је бијен, но да се сјећа и нијећих прилика које су му донијеле казну. Он зна не само гдје је што у кући, него и кад се промјена каква учни. Особито има јако памтење, тако да се на њему с мје-

ску, када је морепловство на једра цвјетало, када су Бокелји међу првијема поморцима у свијету приознати били и као вриједне пчелице из свијета се повраћали пунијех рука у милу своју постојбину те је богатали и красили, умно и стварно.

Из тога је доба био Мато Мрша, један од најзаслужнијих чинилаца, од најчаснијих имена, од најгласовитијих капетана поморскијех.

Када је предгорје Хорна страшило највјештије поморце, Мато Мрша га је обилазио једрећи у Перу. До тада још није био ниједан ратни брод аустријски туда пролазио, а Мрша је трећи био у цијелој трговачкој мрварици аустријској који је оне непознате крајеве полазио.

Од г. 1821 до 27 по обалама Архипелага турско је бјеснило читава села и вароши клало и палило. Тада су трговачки бродови јевропскијех народа, који су се налазили по онијем водама, нејач испод ножа турскога спасавали. Међу њима су се одликовали бокешки бродови, а међу овима Мато Мрша, те се достојно славнијем именом Филелена поносио, којим су га благодарни Грци частили.

А г. 1830 био је учесником француске експедиције у Алџер, у којој је био одликован управом над јединијем одјелењем трговачког бродовља разнијех народа.

Путујући по свијету сабирао је ријеткости из природе, рашта га је био Цар Фердинанд обдарио бриљантскијем прстеном, а природњаци др. Бјазолето и др. Лаица јавне му похвале изрицали.

Инглешки језик и француски, грчки и талијански говорио је као српски.

Тако ијући крух, на ком је, веле, девет кора, и гледајући смрт очима, једнако је тежио к изобраењу и науци; и заједно когод је познавао Мату Мршу радо ће признати да изобраењенијега и наученијега поморца трудно се могло наћи.

За науку морепловства пак рођен је био. Његово бистроумље и моћ памћења били су феноменални до пошљедњега часа. Тако у дугом искуству познавањем језика највишијех свјетскијех мрарица а обдарен ријеткијем умнијем силама, Мато Мрша изађе на гласу стручњак у науци, да је поморска влада у Трету више пута његовијех савјета и мњења тражила, и катедру му морепловства попудила.

Г. 1853, већ на низбрдици живота, прими се све понуде, те би наименован професором науке у Задру; одакле га послје пет година патриотизам доведе на народни завод у Србину ушљед жеље и позива листом првака херцеговске општине, која заводом управља.

Ту је Мрша петнаест година сјајнијем успјехом српском очинском ријечи предавао морепловство; лијени број младијех капетана бокешкијех благодарни су ученици његови.

Иза Мрше већ се није пошљедња воља племенитијех фондатара Србинског за вода вршила, није ће за дуго....

Живећи у отачаству младеначкијем је жаром чувствовао и пратно борбу за права народна. А на пућену му кандидатуру при првијем изборима народнијех заступника више пута је захваљивао на корнет људи, које је сматрао да ће боље народној ствари користити.

У критичнијем тренутцима г. 1869 управљајући највећом бокешком општином херцеговском, кад га је народ шљао на ону знамениту опћу бокешку скупштину у Котор, у којој је Вагнеров посланик Бокелји рат објавио — «Слаб сам, не могу на ногама» рече. — «А ми ћемо те на руке носити» би му одговор; и понесоме га, те истој скупштини пресједаваша.

Али вије другчије Мато Мрша ни по свијету путујући за свој народ осјећао у својима младијем годинама. Г. 1827 у Керчи пише својем пријатељу Марку Радловићу: «Срећно ослобођење наше матере Србије, на ново постигнуто вољом царевине руске, такав је утисак на мене учинило (као без сумње на свако српско срце) да готово вазда о т.м.е мислим и да се више пута од радости усхићавам». «Подизање гимназија и лицеја, сакупљање војске војничком тактиком и влада с народнијем законима — то су три тоcke најважније, што су јој (Србији) уступење биле, што чине њену срећу, која је, кад се добро израчуна, и наша сопствена».

Ово писмо храним као прилог к историји развијања или боље непрекидности свијести и жеља народнијех.

Љетос се пуно по вијека испунило његовоме деликатном дјеловању као повјереника здруженијех завода поморскијех асигуција, које је обављао најпрвије у Задру па у Херцеговине. Том приликом одбор управљајући на првој лојдовој секцији у Трету нашао се побуђен да свечанијем начином у пуној својој сједници и писмено изрази признање на његово «поштено и мудро понашење» и жељу да би за много љета могао користовати се његовијем «цијењенијем услугама». За успомену дваестогодишњице исте одбор предао му је богати дивно израђени сребрни дивит символничком орлицом која развија крила да лети изнад гвијезда пуног јаја — што значи да се повјереници као Мрша множе и шире по свијету.

Такво је поштење ресило оно ведро чело Мата Мрше!

Рођен у древноме Перасту од знамените породице старином из Рисна премину у Херцеговине на 22. Фебр. ов. год. у осамдесет трећој години свога живота ланком смрти послје још лакше болијести а дан прије рјечито нам преставаљаше повјест покушаја унијаћења у Далмацији под Краљевијем споминућим по имену Србе, који су тада заслуга стекли, међу којима Кирила Цвјетковића, за ког жаљаше што му се још споменник није подигао. То је био пошљедњи говор Мата Мрше.

По жељи покојниковој, параженој у пошљедној му вољи, величаственијем спроводом сарањен је покрај цркве Савинске «коју је вазда љубио и штитио».

Нека је ту доброме и љубазноме Мату Мрши лака земља, нека му је вјечна памјат међу нама и нашијем потомцима!

Др. Л. Томановић.

Јавна благодарност.

Преосвештеноме Владци г. Герасиму; свој редом високоштованој г. г. Представницима главних ц. к. мјестних власти; поштованом обшнском управитељству; частном католичком свештенству; свима знацима, пријатељима и свему у опште, без разлике вјере и еталежа, грађанству которском, овим изјављујем у име себе и своје обитељи ердацију благодарност и признаност на уердној њиховој хришћанској љубави, којом, не само хитро погрчаше на моју тешку жалост, која ме ненадно задеси смрћу мога милога и нигда забораваљенога брата, односно оца, **МАШАНА САВОГА ПЕТРОВИЋА ПЕГУША**, који у 78 години свога земнога живота, послје 24 сата краткога боловања, испусти свој витешки дух у понеђелак јутром 5. 17. тек. мјесеца Марта; настојачи кроз то ублажити невзљечими бол који ме е тога немилу забуши; него и присуством својим, у спроводу нештедећи труда, попрашше тијело покојниково до на Пазар, одакле, по жељи његовој, и по нарочитој одлуци Његова Височанства Књаза Николе I. пренесено би на Пегуше, мјесто рођења, и ту сарањено у гробу његовијех старијех.

Овом пригодом дужан сам изјавити чувства своје захвалности и онима пријатељима и одличнијим грађанима, који са својим ријетким саучешћем својеки заузевши се, настојаче, да што сјајнији и величанственији спровод буде.

Тешко ожалостени брат:
Вуко С. Петровић
Његуш.

Одговори управе.

Г. С. А. Суботићу у Старој Градишци. — У предатом нам списку претплатника којијема се дугује за «Глас Црногорца» од 1877. Ви се не налазите. С тога смо примљену од Вас претплату у суми од ф. 3. — урачунали Вам за прву и другу четврт ов. г.

Г. Ђ. Перацићу у Кастилостави. — Ни Ви се не налазите у списку претплатника, којијема «Глас Црногорца» дугује за 1877.

Г. Јову Шорку протопопу на Ријеци Савској. — По гласу списка од претплатника на «Глас Црногорца» за г. 1877 Ви имате да примате лист за 6 мјесеца. С тога Вам нову Вању претплату од ф. 3. —, коју нам овијех дана посласте, урачунавамо у даљијех 6 мјесеца, и тако сте Ви намирили претплату за цијелу годину. Хвала Ви ердација на толијем жељама Вашијем! Читаоници у Биограду. — Примили смо ф. 4. — у име Ваше погодније претплате на «Глас Црногорца».

Госп. Т. Р. Грегорићу у EUREKA, State of Nevada, U. S. of America. — По Вашој жељи ми смо Вам испратили лист. Очекујемо претплату.

Г. Јос. Ферјанчићу у Цјеловцу. — Послали смо Вам све бројеве од почетка ове године. Очекујемо претплату.

Одговори уредништва.

Пијцу «Гласа с Гласинца»: — Имате у свему право и истина је све што сте писали; и ми сами видимо и знамо све што се збива, па и осјећамо терет и болове народа тамошњега; ма данас су такве прилике да се мора мучати и тријети. Стога не замјерите, што не могосмо примити Вашег дописа. Иначе ступци нашега листа стоје Вам отворени.

Најновија наклада књижаре браће Јовановића у Панчеву.

Краљевић Марко
у народним пјесмама.
Са сликом «Сан Краљевића Марка» и истумаченим турским и другим, мање познатим ријечима.
Највећа и најновија збирка.
50 нов.

Рјечник
српскога и њемачкога језика
I. њемачко-српски дио.
Саставио
Ђ. Поповић.
Ф. 3 финовезано ф. 4.

Милени кадрил
посвећен Њез. Височанству Књагини
Милени
за гласовир саставио
Драг. Чижек
ф. 1.

Збирка
народних пјесама.
Друго поправљено издање.
10 нов.

Рјечник
страних ријечи
које се употребљују у нас у говору, у повинама, повременим списима и у књигама, објашњен онима, који те ријечи не разумјују.
80 нов.

Николи марш
посвећен Њез. Височанству књазу
Николи
за гласовир саставио
Драг. Чижек.
Ф. 1.

Наруџбине извршујемо тачно с платом у натов (per Nachnahme); у стране земље пак ако се новац напријед пошље у плаћеном писму. Кома је угодније, може све ово и у књижари г. **Шипре Петровића у Котору** добити. — Списак главни са I, II, III и IV. додатком шаљемо на захтијевање бесплатно.

Код толикијех болести, које човјештво сналазе, ни једне нема против које се наука толико узалудно бори као што је

Падавица и Грчеви (енилепсија).

Лијекови, који су употребљавани до сада против те ужасне болести, по највише нијесу имали никаквог или са свијем пријелазног успјеха. Мени је чудноватим и особитим случајем пошло за руком, да изнађем начин, како се болесници ове врсте са свијем и за свагда могу излјечити од те болести.

Болесници, ма колико да су се до сад лијечили и без успјеха љекаре призивали, нека се с понјерењем и што прије на мене обрате.

J. H. LIEBIG,
Berlin, S., Brandenburg-Strasse 44.

Рђаво лијечена

и е тога одавно занемарена ецила и болести које отуд долазе, као: оспе по кожи, застарјело цурење (ма и у секундарном стању), мушка учмалост услјед тајнијех навика, болови бешике и т. д. лијечи темељно и за свагда под гаранцијом сјајног успјеха, без сметње у обичном раду и начину живота и без да остане траг болести, за најкраће врјеме и пријатним начином

J. H. LIEBIG,
Berlin, S., Brandenburg-Strasse 44.

НВ. Умољава се да се приложи опис болести (и колико је трајала). — Уједно се саопштава, да, од како сам се вратио с пута из Италије и Францеске, лијечење бива под мојом личнош управом.